

ВІДГУК

офіційного опонента

доцента кафедри глобальної економіки Національного університету

біоресурсів і природокористування,

доктора економічних наук, доцента

ПЕРЕГУДИ Юлії Андріївни

на дисертаційну роботу **ЛИТОВЧЕНКА Руслана Івановича**

на тему: **«Механізми фінансового забезпечення розвитку інноваційної освіти у контексті підготовки конкурентоздатних фахівців»**,

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за

спеціальністю

072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Проблематика фінансового забезпечення інноваційної освіти у контексті підготовки конкурентоздатних фахівців має стратегічне значення для формування людського капіталу в умовах економіки знань, трансформації ринку праці та посилення міжнародної конкуренції за таланти. У сучасних умовах саме здатність системи освіти забезпечувати інноваційні програми, цифровізацію, оновлення матеріально-технічної бази та результатноорієнтоване управління стає одним із ключових факторів конкурентоспроможності держави.

Дисертаційне дослідження Литовченка Р.І. логічно фокусується на тому, що для інноваційної освіти фінансове забезпечення має відрізнятися від «утримувального» підходу: воно повинно бути інструментальним (гранти, співфінансування, ендаументи), гнучким, орієнтованим на технологічне оновлення та прозорість через моніторинг і підзвітність.

Важливо, що така логіка фінансування узгоджується з потребою підвищення якості освітніх результатів і їх відповідності запитам роботодавців, а також зі зростанням ролі партнерств «освіта – бізнес – держава». У цьому контексті особливої ваги набуває формування диверсифікованої структури джерел фінансування, яка зменшує залежність закладів освіти від одного каналу ресурсів та підвищує їхню фінансову стійкість. Крім того, орієнтація на моніторинг і підзвітність створює передумови для більш ефективного розподілу коштів і концентрації ресурсів на пріоритетних інноваційних напрямках підготовки фахівців.

У роботі окреслено комплекс завдань, що охоплює теоретичне уточнення сутності інноваційної освіти, узагальнення механізмів

фінансування, аналіз світових стратегій, оцінювання ефективності використання ресурсів та розроблення інтегрованої моделі фінансового забезпечення.

Окремо слід відзначити зв'язок дисертаційної роботи з тематикою НДР ПрАТ «ЗВО «Міжрегіональна Академія управління персоналом» за темою модернізації механізмів формування фінансових ресурсів (№ держреєстрації 0121U108233), у межах якої автором обґрунтовано комплексний підхід до реформування системи фінансового забезпечення інноваційної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Обґрунтованість і достовірність положень дисертації забезпечується коректно сформульованою метою та системою завдань, а також застосуванням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів. Автор використовує аналіз і синтез, системний підхід і термінологічний аналіз для уточнення понятійного апарату; порівняльний аналіз – для зіставлення світових моделей фінансування (США, ЄС, Фінляндія); статистичний аналіз та групування – для оцінювання бюджетних видатків і мережі освітніх установ; контент-аналіз нормативної бази; метод зважених інтегральних балів – для оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів.

Важливим елементом методичної коректності є поєднання кількісних і якісних підходів. У частині комплексного оцінювання ефективності фінансових механізмів автор залучає експертне оцінювання за структурованою анкетою (Додаток А), шкалу 0–100, процедуру усереднення оцінок, а при значних розбіжностях – додаткове узгодження (Додаток Б) з подальшим розрахунком зваженого інтегрального показника.

У розділах дисертації послідовно реалізовано логіку «теорія - діагностика - інструментарій удосконалення». Зокрема:

- у межах першого блоку завдань розкрито сутність інноваційної освіти як чинника розвитку людського капіталу та її роль у підготовці конкурентоздатних фахівців, а також узагальнено теоретико-методологічні засади фінансового забезпечення і класифікацію механізмів фінансування;
- у межах другого блоку завдань здійснено аналіз світових моделей і стратегій фінансування, визначено глобальні тенденції та потенціал їх адаптації до українських умов;

- у межах третього блоку завдань проведено аналіз стану фінансового забезпечення інноваційної освіти в Україні, оцінено ефективність використання ресурсів і запропоновано інтегровану модель механізму фінансового забезпечення на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Сформульовані висновки логічно впливають із поставлених завдань і підтверджуються застосованими інструментами аналізу. Логічна структура дисертаційної роботи визначається її метою та сформульованими науковими та практичними завданнями.

Рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, мають чітко виражену практичну спрямованість та відповідають сучасним потребам розвитку інноваційної освіти в умовах трансформації економіки знань і посилення глобальної конкуренції на ринку праці. Запропоновані механізми фінансового забезпечення розроблені з урахуванням багаторівневої структури освітньої системи та специфіки підготовки конкурентоздатних фахівців і можуть бути впроваджені на макро-, мезо- та мікрорівнях управління. Їх реалізація базується на поєднанні теоретично обґрунтованих підходів і результатів аналітичної діагностики світових та національних моделей фінансування освіти, що підтверджує досяжність запропонованих цілей. Вірогідність і практична цінність рекомендацій підтверджуються логічною побудовою дослідження за схемою «теорія – діагностика – інструментарій удосконалення», що дозволяє розглядати їх як ефективні інструменти підвищення результативності фінансового забезпечення інноваційної освіти, розвитку людського капіталу та формування конкурентоспроможних фахівців, здатних відповідати викликам сталого соціально-економічного розвитку.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Литовченка Р.І. відзначаються високим ступенем обґрунтованості, що досягається завдяки системному застосуванню як теоретичних, так і емпіричних методів дослідження, що забезпечує належний рівень вірогідності отриманих результатів та їх придатність до практичного використання. Зокрема, варто акцентувати вагу на наступних елементах новизни, які, на мій погляд, є найбільш актуальними:

- розроблено інтегровану багаторівневу модель механізму фінансового забезпечення інноваційної освіти (макро-, мезо-, мікрорівні), що поєднує державні, регіональні та інституційні потоки в єдиний керований контур; новизна моделі полягає у динамічній архітектурі з контурами зворотного зв'язку на основі KPI-панелей і систем EMIS та визначенні мезорівня як адаптаційного хаба між державною політикою і практикою закладів;

- удосконалено системний підхід до управління фінансовими ресурсами у сфері освітніх інновацій з використанням ризик-орієнтованого підходу, який поєднує прогнози ймовірності ризиків, їх фінансову оцінку та аналіз інституційного середовища;

- удосконалено методологічний підхід до діагностики системи фінансування через аналітичну рамку «діагностика – імплементація» з поєднанням GAP-аналізу та пріоритезації розривів за критеріями впливу й здійсненності, що трансформує результати аналізу у дорожню карту реформ та розкрито комплексну систему оцінювання ефективності фінансових механізмів через інтегральний показник за аналітичними блоками (правовим, фінансовим, інституційним, ринковим, цифровим, інфраструктурним), що забезпечує багатовимірну діагностику стану освітньої екосистеми.

Дістало подальшого розвитку, теоретичні засади фінансового забезпечення інноваційної освіти: уточнено функції, структуру та класифікацію механізмів за джерелами, рівнями й інструментами (з урахуванням RBF, ISA, ваучерів, ДПП, ендаументів), а також наведено авторське визначення «інноваційної освіти» як динамічної системи, спрямованої на формування конкурентоздатної особистості.

Характеризуючи наукову новизну положень та результатів дисертаційної роботи, слід зазначити, що оригінальність дослідження полягає в обраній проблематиці та практичній направленості проведеної автором наукової роботи.

Повнота викладу результатів у наукових працях підтверджується апробацією основних положень на міжнародних науково-практичних конференціях та публікаційною активністю: основні положення і висновки опубліковано у 4 фахових наукових виданнях України та у 4 публікаціях у матеріалах конференцій.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження. Практичне значення результатів дисертації полягає у

можливості використання розроблених положень та висновків для вдосконалення механізмів фінансового забезпечення розвитку інноваційної освіти в частині багаторівневого фінансування, прозорого моніторингу та ризик-орієнтованого управління.

У дисертації зафіксовано прийняття результатів до впровадження у діяльність конкретних закладів та установ, зокрема:

1. Національна академія аграрних наук України, Київський аграрний університет (м. Київ) – упроваджено концепцію багаторівневого фінансування (макро-, мезо-, мікрорівні) і аналітичну структуру моніторингу ефективності використання фінансових ресурсів у підготовці конкурентоспроможних фахівців (довідка № 208 від 30.09.2025).

2. Приватний вищий навчальний заклад «Університет новітніх технологій» (м. Київ) – використано системний підхід до управління фінансовими ресурсами в освітніх інноваціях на основі ризик-орієнтованого прогнозування та аналізу інституційного середовища (довідка № 269/1 від 02.10.2025).

Практичні рекомендації мають прикладний характер, оскільки включають дорожню карту реформ з визначенням пріоритетів (оновлення формули фінансування із KPI, розвиток центрів трансферу технологій, створення правових механізмів для залучення інвестицій), а також перехід до інвестиційної парадигми фінансування (гранти, ендаументи, моніторинг) для посилення стійкості системи та соціального ефекту програм.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Ознайомлення з дисертацією Литовченка Р.І. та його науковими працями за темою дослідження підтверджує дотримання дисертантом принципів та норм академічної доброчесності. Використані у роботі матеріали і висловлювання інших авторів включають відповідні посилання на їх джерела, що відображає коректність підходу автора до цитування використаного тексту, цифрових даних та ілюстрацій. У дослідженні відсутні випадки академічного плагіату, фабрикації й порушення академічної доброчесності.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації. Зміст дисертації узгоджується з основними атрибутами наукового дослідження: метою, завданнями, об'єктом і предметом, заявленими у вступі. Зокрема, предметом визначено механізми та інструменти фінансового

забезпечення розвитку інноваційної освіти у контексті підготовки конкурентоспроможних фахівців, що відповідає назві та логіці дослідження.

Аналіз анотації та основних положень дисертації Литовченка Р.І. на предмет їх відповідності підтверджує узгодженість цих матеріалів. Анотація не містить інформації, відсутньої у тексті роботи, і відповідає її змістовному наповненню. У змісті анотаційних положень (у межах поданого тексту) відображено ті самі наукові ідеї та результати, які детально розкрито в основних розділах роботи.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Литовченка Р.І. є завершеним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливу наукову проблему теоретичного обґрунтування та розроблення методичного інструментарію фінансового забезпечення інноваційної освіти як чинника розвитку людського капіталу в умовах економіки знань. Мова дисертаційної роботи є чіткою та грамотною, а стиль відзначається науковою аргументованістю. Мета дослідження повністю відповідає темі дисертації. Сформульовані наукові завдання логічно й структурно узгоджені, їх кількість є достатньою для повного розкриття обраної теми та досягнення поставленої мети. У роботі наведено оптимальну кількість таблиць, що забезпечує наочність та полегшує сприйняття отриманих результатів. Наукові положення сформульовано коректно: для кожного з них визначено зміст отриманого результату, ступінь наукової новизни та практичну значущість, що свідчить про узгодженість між завданнями дослідження, науковою новизною, структурою викладу матеріалу за розділами, публікаціями за їх змістом та підсумковими висновками за результатами роботи.

Робота відповідає паспорту спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за предметною спрямованістю (фінансові механізми, інструменти, оцінювання ефективності, ризик-менеджмент, результатотоорієнтоване фінансування) та демонструє належний рівень теоретичної й практичної опрацьованості проблематики.

Дискусійні питання та основні зауваження до змісту дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи наукові результати та прикладну орієнтованість роботи, доцільно висловити низку зауважень і дискусійних

положень, що не знижують загальної якості дослідження, однак можуть посилити його аргументацію та практичну застосовність:

1. Запропонована блокова система оцінювання ефективності фінансових механізмів є методично обґрунтованою та перспективною. Водночас інтерпретаційна сила одержаних результатів була б вищою за умови розширення масиву апробаційних даних: залучення більшої кількості закладів освіти, проведення зіставлень за типами/регіонами та виконання аналізу чутливості інтегрального показника до зміни вагових коефіцієнтів. Таким чином, це посилити б аргументацію щодо універсальності та стійкості запропонованого підходу.

2. Проведений у роботі огляд світових моделей фінансування інноваційної освіти (зокрема практик США, ЄС, Фінляндії) має пізнавальну й прикладну цінність. Разом із тим доцільним було б більш детально структурувати бар'єри адаптації відповідних інструментів до українського середовища (ендаументи, ISA, PPP), виокремивши правові обмеження, податкові стимули/дестимули, а також інституційну спроможність закладів і регіонів щодо впровадження таких механізмів.

3. Запропонована дорожня карта реформ і запровадження КРІ-моніторингу/EMIS є важливим внеском у практичну площину дослідження. Водночас прикладну значущість роботи підвищили б орієнтовні розрахунки витрат на запуск і підтримку відповідної інфраструктури (цифрові рішення, аудит, підготовка персоналу) та конкретизація можливих джерел фінансування цих витрат у коротко- та середньостроковій перспективі.

4. Використання інструментарію VaR, аналізу чутливості та моделювання Монте-Карло для оцінювання фінансових ризиків у сфері освіти є цікавим і нетиповим рішенням, що розширює методичний арсенал дослідження. Разом з тим коректність і відтворюваність отриманих оцінок вимагали б більш розгорнутого обґрунтування вихідних припущень (вибір розподілів, параметрів варіації, джерел даних і логіки калібрування моделей), аби мінімізувати ризик умовності результатів і підвищити їхню наукову перевірюваність.

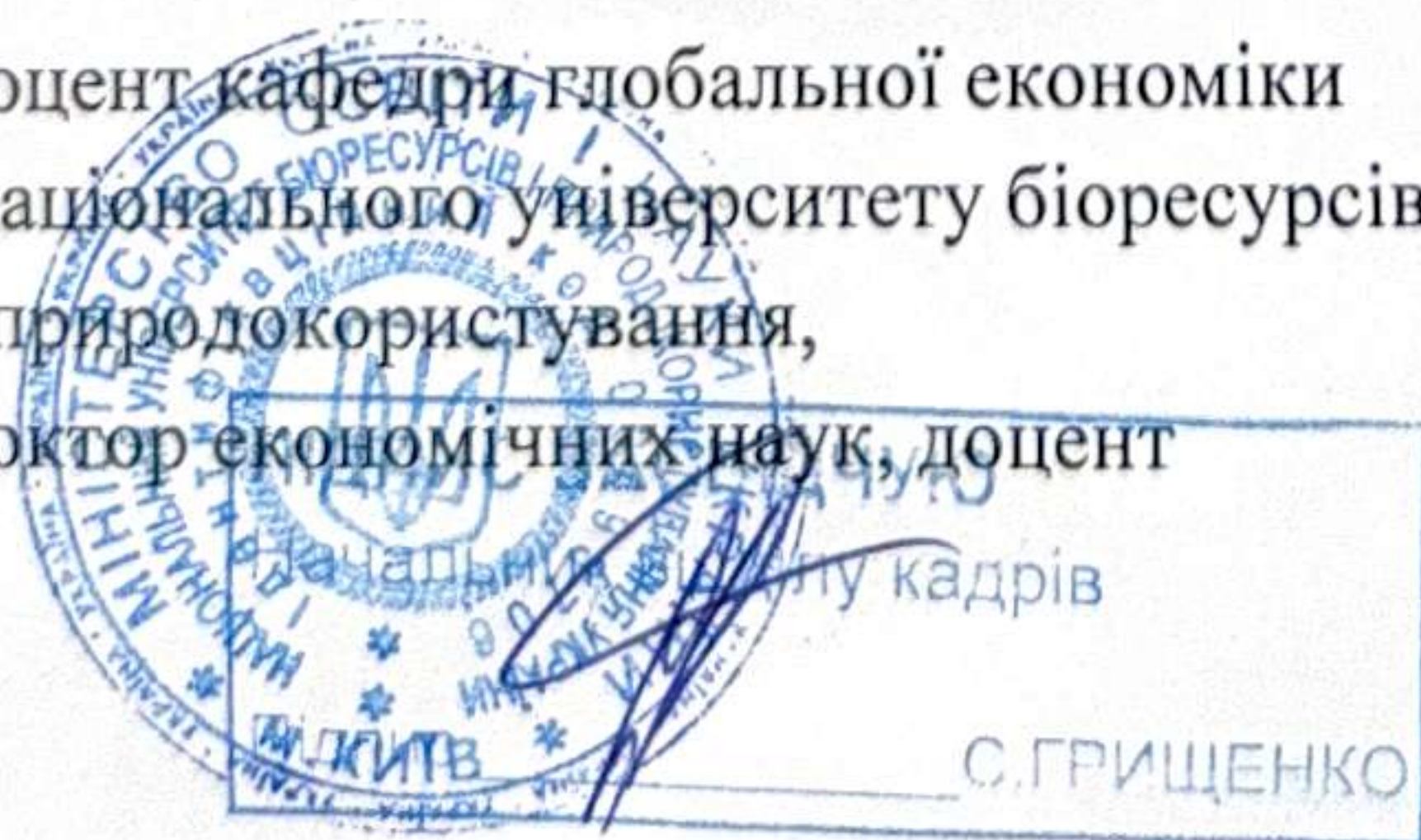
Загалом зазначені вище зауваження мають рекомендаційний характер і не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження, та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Литовченка Руслана Івановича.

Загальний висновок та оцінка дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Литовченка Руслана Івановича на тему «Механізми фінансового забезпечення розвитку інноваційної освіти у контексті підготовки конкурентоздатних фахівців» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретико-методичному рівні. Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження сформульовані коректно, а результати – логічно обґрунтовані та мають практичну спрямованість.

За змістовим наповненням, теоретичною та практичною цінністю, фаховим спрямуванням дисертаційна робота Литовченка Руслана Івановича відповідає галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за зазначеною спеціальністю та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор Литовченко Руслан Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доцент кафедри глобальної економіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування,
доктор економічних наук, доцент

Юлія ПЕРЕГУДА